

Нити жерээвис

Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң бөлүк депутаттарының «Шын» солунуш арнына парламенттин анык чагаазы-биле танышкан, сепилим ханып болуор алдым. Нитиниң байлаан камгалаар, анда нанып булур талазы-биле кончук чугула айтырылганы депутат көдүргөн болду.

Мээң ажылдап турар чери — республиканың анык хоорайы. Чаа Шагаан-Арыг. Инда 1976 чылда бээр чаа тугуларга ажылдап турар мен. Бо ону беш чылда калып ажылдап турар эштериниң күжү-биле дыка хей тугула объектилер тугулан, чурттага бакшылары немешкен. Чаа Шагаан-Арыг баулу чаа хевирин хоорайы кылдыр хун келген. Тудум чартып кел чыдар. Чаа делем, ууш, дорт, чараш кудумчулар тыттып келгилеэн.

Бистин хоорайыстың перспективасы улаң. Ичанынган немей туттунган тугу, объект, бажын бүрүтү байлааны оң, келир салгалга арттырар бөлүмүс-дээ ол.

Комсомолчу шалыңчы тугула амылгыла таварып турар бергелер бары чугаажок. Ичаныла-дээ бүтү талазы-биле жарымчалып чурттаар оран-саваны киж бөрүзүңе дораан бериптес-дээ болза, чаагайдым туттунган бакшыларга кижү турарларын саны чыл санында өлүп турар. Чурттага шалу чедишпес дөң чикеткир хөөнерге алышкан, чик амьдырал, «ууш» акша сүрүсээр чамык ийи-чаныс кижилер тугула мырмынас таварылаар бар. Ичандык чоңуң байлаан өстүреринге шалыктап, бүрүнгаар хөгжүлдөөскө моондуктар таварыштыр турар. Бо хевирин чылдаганын уржуулан бистик «Патриархалыг» теге ачыткыларын үнөр-күрөр чоруу ам-дээ кымырла-баан.

Бистин ажылдап турар тресттер күчүлүг техника, дериштер, туттунуш турар объект бүрүтүңе бар аларган. Ичанын хумагалыг, долу күчүлүг-биле ажылдаары чаа хоорайы дүргөн сайырларына улаң ичин бээр. Ол ичезинде орук кылдыр тракторлар, тугула ажылдап турар кран-пар, яны-бүрү материалдар сөөртүп бөрү машиналар чам-дыкта үрөткөш, ажал чок турар дээр — амылгы тем-пийи кошканды, планын оналдыларын, күчүлүгүнө шалыктай-дээ бөрү тавары-лар турар-дыр. А муракчы

чолаачыларын, тугузуларын дуржулазыдан алган кнорс, хамаарышкан техника-зынга камныг, азы-арыска-галыг болган, өдлөң өдлөңгө үрелишкен черле бөдөн бол-дурбас боор-дур. Ичандык эштер-биле калып ажылдаарга хол туттунур апар, хейну кылып бүдүреринче сатып-сепкилдиң хей-ады чайгаар көдүрүп кээр.

Тудуг материалдарын шың кагадалап, камнаарыга анык тугузуларын кижилер херекке дагдыныкчы хоочун-нарын киржилгези көсүкү чери эдеп турары өөрүчүгү. Чаа Шагаан-Арыгга шыңгалар арбын. Чижээ, РОФСР-ниң ады-ларын тугузуузу А. Ф. Яго-лин, тугузу-бригадир М. Д. Черташев болган өскөлдө-дээ билсин, мергежилин, дур-жулазын аныктаарга күзө-длө-биле дамчыдып берип чо-руурлар. Оларын уурткаан бригадалары тугула материал-дарын чөп ажылдап турар, боттарыга алган хулаагелер-ин олар ай санында ажыр күсүлди турарынын бир ча-жыды-дээ биле.

Эки ажал кажан-дээ алап чиптес, каракка дораан өл-дир болгай. Анык хоорайыны хун бүрү өлү, улам сайзы-раар. Бистин хоорайынын тугу-зулары СЭКП-ниң XXVI съездинде уткуштур бестик-кей хулаагелерин тус-тус бригадалар айым-биле алгы-лаан.

Ажыл-агыжы эвес чорук-тун түнелсинде болууну турар чептерин база бар. Чам-дыкта аржежок чугула тугула материалдары оң-бө объекти-лер чанында үрөш чыкмы-лаар. Ону эдип, чалындап алыр аргалар хей-дур. Тугу-бү, цемент, тугул эскерткери шып шыгылаар, оларын кага-лаарынын чурмуун шыгыны сагыры тугула материал-дарына ир-лавырын тургузары чугаажок. Ичанынган чоңуң байлаан алышканды, ажал камныг болуру бистин нити херээвис деп санаар мен.

Л. ТРАСКИН,
Тыва АССР-ниң Дээди
Советиниң депутаты,
основатель.

АРГА-ЫЯШТЫ КАМГАЛААР

ИВАНОВ-ФРАНКОВСКИЙ. (СЭТА-нын көрр.). Прикарпатье-нин мур өстүрүкчү арга-ыяшты хойу кезип, ажылдаарга оон куралдары эвээрээр, бойдустун катан тургустунар күжү төнөр дээр бадматкашкыны буруу шаап турарлар.

Иванов-Франковский болган Бүтү-внелл семинарыга мур куралдарынын калбаа-биле ажылдаарынын, муракчы дур-жулазын непердинерин айтырылганы чугаалашкан. ССРЭ-нин мур болган мур болбаа-дырлар улуштуруну министр И. В. Тимофеев мында деп чугаалаан:

— Карпаттарда мунтан продукция бүдүрүш улам көү-дө-дээ-дээ сөөлү чээрби чылда оон куралдары 30 хуу ула-гал. Ол — иш ажыл-агыйи комплексти чорутканынын тү-нел-дир. Инда бичи-бичи бестиктеги организацияларын орун-га улаң мур комбинаттарын тургустуулаан. Олар мур үрелиштерин өстүрүндөн эгелеш, мунтан бестикте, болба-ла-дырларынга чедир бүтү чураткан хольга алган. Ичандык бүдүрүлгелер Карпаттарын арга-ыяшын салым-чолун до-лу-зу-биле харылап, калбаа аргаларын ажылдап турар.

Партиянын Иванов-Франковский обкомунун тус-чөрүн мур куралдарынын тарыхында ажылдап талаш-биле амы-зы-улап-башкаарынын дуржулазын СЭКП ТК чугула деп көргөн. Амы үдө Карпат, Новгород областтарда, Краснодар крайда, Латвияда иш-дээ комплексти мур бүдүрүлгелери ба-за чедишкенин ажылдап турар.

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА БОЛГАШ ПМА: КЫСКА ДЫКНАДЫЛАР, ТАЙЫЛЫЛАР

СОЦИАЛИЗМ ЧҮРТТАРЫНДА

НАЙЫРАЛ АЙЫНГА

БЕЛЕТКЕЛ

ПРАГА. Чехословак-совет найыралдык чам-чачан айымга белеткел социалист Чехословакияда калбарган. «Совет Эвилели-биле найырал болган бүтү талазы калып ажылдажылга — социалист Чехословакиянын тайым хөг-жүлденин маддылалы» деп до-лу-зу-биле ол ай эртер.

Найырал айы эртер турда Л. И. Брежневтин «Бичи чер», «Катап тур-уушукун», «Кур чер» деп номнарына ту-раскааткан хой санын сем-нар болган бестиктер болур, дайындык болган күш-ажыл-ды совет хоочунары-биле, бүдүрүлгө муракчылары-биле, эртем болган культура ажыл-дачылары-биле ужуражыш-кынар эртер деп, СССР-ниң Национал фронтунун дар-газын орадыкчы. Т. Трави-чев чугаалаан. Совет ажыл-чы чоннарын бир мур төлөк-чир-лери найыралдык маршуду-биле бистин тургустуука кел-ди, а мын сагык чехословак ха-мааттылар Совет Эвилелин-ге баар.

СЪЕЗДИГЕ УТКУШТУР

СОФИЯ. Болгар ажыл-чы чоннарын база улуштуру-ка, көзө ажал-агыжын, эконо-мик өскө-дээ адырларын бүдү-бүдү коллективтеринин күш-ажылды тилектеринин болган инициативаларын да-гайында рапорттарын саны хүлүп-чө көүлөп оор. Ол ра-порттар болгар коммунист-терин дээди шуулган — БКП-нин XII съездинин төлөткү-үктүр деп республиканын ажыл-чы алыгын, күш-ажыл-чы тараачыларын бол-ган улуусу инициативанын чүткүлүн илеретип турар.

«Съезд мурунуу 200 хү-нери — шалычы ажал-агыж-тын» деп алдар чаа иници-атива Доль-Митрополит С. М. Киров агыс мал чеме-ринин комбинатын төртүтү-ген. Партия шуулганга ал-дар кылдыр бүдүрүлгенин ажал-агыжын челига беш чылдын программасын дека-бринын ортай үзгине чедир доозарын болган планда-агыж 33 муно болган комби-нарды, немелде өскө продук-циянын барык 3 миллион дө-ажа түңе бүдүрерин хүлэ-ген.

«Бо беш чылда хожудан тур-чар чамгыс-дээ коллектив чок-ка» деп долуштур социалист

чарыш Бугастын нефтехимия комбинатынын ажал-агыжын-нын аразында калбарган. Оларын инициатива комби-наттын комплексти бүдүрүлгө бригадаларын калбаа-биле ха-ра туткан, олар съездинин алдары дөң боттарынын хү-лөктерин эде көрүп, аландан ажыр продукциянын барык 15 миллион дө ажа түңе кыл-ды үндүрерин аазган.

ПРОФЭВИЛЕДЕР-НИҢ КИРЖИЛГЕЗИ

БУДАПЕШТ. Бүдүрүлгени хөгжүлгелер болган БУР-ну химия улуштуруу мурун-га партиянын салган сорулга-ларын шиптирлерин профэ-вилелерин киржилгези улаң мур калбартынын айты-рыларын химия улуштуруу-нун ажал-агыжын Будапеш-те болган съездинге чуга-лашкан. Бөгүн Венгрияны «Улаң химияны» улаң ажал-агыжын иш шалык хөгжү-лгелер адырларын бирээди болуп турарын съездинин деле-гаттары демдегел.

Салынган сорулга-ларын чедир алдырын, үдүленин ажал-агыжын социалист чурттары, хамыктын мурун-га Совет Эвилелин химия улуштуруу-нун ажал-агыжын-биле венг-ри-я-дан үндүр санырыкы.

Тыва болур. Совет-венг калып ажал-агыжын шиптирлер ажал-агыжын Саллаомбета нефть сай-ырады ажылдап кылар эл-вөдө. Тыва-нын химия комби-наттыда бүдүрүлгени калбар-тып турар.

ССРЭ-ГЕ СУДНО

БЕЛГРАД. Мачванска-Митровица хоорайда «Сава» дээр нефть бүдүрүлгенин чери Со-вет Эвилелин чамгыс ху-лаар чаа суднону кылган. Кас-пий далайда далай нефтинин тымкычтарын ол судно хан-дырып ажылдаар. Югосла-в судно бүдүрүлгенин чери мундан хевирин судноларын тугуу тургузарын бир-де ду-гаарында инициатива алган бо.

БЕЛГРАДТЫ ХОСТААНЫНЫ ХУНУ

БЕЛГРАД (СЭТА). Бел-градты хостаанын хуну Югославиянын уластура ба-дырлаады демдегел. 36 чылдар мурунда — 1944 чыл-дын октябрь 20-де Совет Ар-миянын дайынчылары Югосла-вияны уластура-хостаа ал-дынып, кестерин-биле деминг хөдөлүшкөн, хай төгүшкүнү-нү тулушчуларын соода-фактист эскерткери хой-райдан үндүр санырыкы.

Байыраалды таварыштыр на-йыскала байырыг дурал, чогалыларын калыкчаан «Октябрь ужуражышкыны», чурук делгелери, яны-бүрү спортчу маргалдаар болган. Белградтын хоорай скупщина-зында «Октябрь шалыларын» ажал-агыжын бөдөлөгө шыгарган эртемденерге, культура ажал-агыжын, спортчуларга, студенттерге болган шалыкчаларга тывыс-кы. Калемденнин шивэ ра-йонунга агаар-спорт байырла-ды болган.

Югослава дайындалган хос-таанын 36 чыл оюну ба-дырларынга дайын хоочун-нарын Совет комитетинин делегаттын генерал-полковник И. А. Начкин баштадыр ки-ришкен.

Белград хостакчыларын совет болган югослава дайын-чыларын орунуктуу Траска-каал хоорунге чектер салыры-нын байырлаады бестик бол-ган. Чектерин СССР-ниң Югославияда ачын черилде, Белградтын хоорай скупщина-зында, ЮКЭ-ниң Белград хоорай комитетинде, хоорай-ын хай-инти организация-ларын болган дайын хоочун-нарында салган. Хөгжө хү-лөдө таныштыгы, мыскаган болган СССР-ниң база ЮСФР-ниң күрүс гимнерин ырла-дып күсүткен.

ИРАК-ИРАН ЧӨРҮЛДЭЭ

БАГДАД. (СЭТА). Иранын нефть болбаа-дыр кылдыр төчү — Аббиди хоорай дээр тугушкунуна ирак болган иран шериглерин аразында бооп турар. Ирактын ужу-чүкү Иранын танк колонна-ларына болган оон шеригле-ринин мөңгелген черлеринге согушкунуна таварыштыр-ган. Дирек күш болган тех-ника талазы-биле улаң когар-лаага ийи тилалар таварыш-турар. Иранын самолёттар Багдад хоорайын, а ол мын-ка Сулеймания база Васит мо-лаада чурттакчылыг черлерин бомбалаан.

Дайын чорудулганынын үзгине дайын чурттарына Хоррешкер португа мунтан-талып салыг судноларын Ба-сра португа чорудуу Ирак-тын үрүлчүлө турарын ИНА агентиле админатив.

ТЕГЕРАН. (СЭТА). Аб-данде шавар халлашкыны катан кылдыр дээр Ирактын шериглерин ол хоорайын ча-нында мөңгелген чурттары Теге-ранын радионо дайынчы. Хоррешкерде куудуу тугу-чушкунуна үрүлчүлө турар. Ол хоорайга ирак танк-ларын чаа таварыш кер-дир орадажышкынына иран шериглер ойтур шал-кан. Фронтуну согуу таламы учас-токтарына ирактын «ат-каарларын» иран чедир ал-ган. Хоррешкерде нефть чү-дүр дери-херекселдерге ирак самолёттарын халлаш-кыны Иранын агаар кам-галдынын күчтөрү база ой-тур шалкан. Шатталь-Араб хемде Фао португа Ирактын шериг корабдын хемде айдара бооптан кирген.

Чуртун камгалаанын өргө-ажыктары негеп келе, бүт-үлүш мобилизацияга бестик болуруне чурттакчыларын ала-тоола Хорейн кылгыркан. Иранын президентин А. Ба-нисад Хустанат мөңгүн бир хоорайыга Кубанын дайын-чы херектер министр И. Мала-и-ера-биле чугаалашкыны-нар кылган. Оон мурунда Багдадга барып чорган Ислам конференция организациянын чингине секретары Ш. Шатталь ол база хүлэп алган.

Ормуз өмүңгө судноларын до-лугу аржылар бестик айыл чок чорун ханды-рына эржежок чугула бүт-ү-лө чурттарын Иранын кыл-дын ол чуртун дайын чектер минстерствоу медегел.

Иранын премьер-министр Радакан Нью-Йоркка барып чорган үзгине америк албан кижилери-биле ужуражып, ту-ттурган америк дипломаттар дугайында айтырым олар-нын-биле чугаалажы көргөн дээр дугайында дайынчылар-ын Иранын дайын чектер минстерствоуу бруу шалкан.

Г. Холлдуң чугаазы

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Пре-зидентинин болган орадажы президентинин албан-дуула-дарына АКШ-тын Коммуни-ст партиянын кандидаттары — Компартиянын Чингине секретары Гас Холлду болган Компартиянын ТК-зынын ке-жигүү, сурагыл хой-интиги ажал-агыжын Анджела Дэвисти дөңгөн америк хой-интиги масалы матингиз Нью-Йорк-ка болган. Г. Холл минигте чүве чугаалаан болган АКШ-тын амы дайынчы политика-зын, демократтык болган ре-публиканын партияларын кан-дидаттарын согууда мурун-нун платформаларын шыгын шүгүмчүлээн.

Дж. Картер болган Р. Рей-ган олар АКШ-тын шериг кү-чүзүн улам улагатырыныче кийгырт, совет амылгыш-кы дээр хоочун чалыруу-ку-бу-биле американын ко-го-дуп турарлар деп, Гас Холл чугаалаан. Иран-ирак чө-рү-

дээн чөгүм-ка Вашингтон ажылдап алган, Аравий далай-га шериг корабларын ула-ман мөңгөп, Сауд Аравияны шериг самолёттарын чоруду-п, Персид мугулауун райо-нуна шериг баазаларын ту-дур планнап турар.

«Кызыгарлааткыны» саро-дуп дайынчы стратегияны болган «Ядролук согушкуну бир дугайында кылдырып» планын Ак бажын чогаткан. Сарым чок ол доктриналар президентинин № 59 ди-рективанын үдүленин бу-руушкунун аймын улагаты-рып турар. Ядролук чепек талазы-биле артык күштү бо-лурун ичезин Пенгаон өскүдүп турар.

Шиниң итуулап, илгалдыр көрүлүп болуун аразы бар деп, Г. Холл оналган демде-гел. Совет Эвилелин кы-зыгарларынын чогууда бети-

ле дээр 250-дө эвээр эвес америк шериг баазаларын тур-густу, оларын хей нуруу-дун да ядролук чепек бар. Аме-ри-канын Каттышкан Штаттарын догандыр чамгыс-дээ совет шериг баазам чок, Бичаага сөөлүгү каш чылдарда Совет Эвилели дайынчы бажыла-рыныче, ядролук чепектиң бу-гу хевирлерин улауларыче, боо-чепекти дүжүрерине ула-лаан тодартып оон оон иници-ативаларын кылган. Ол саны-ларын чамгызында-дээ чогу-м-талып хаомын Вашингтон бербээн. Тайым дээр, боо-чепекти дүжүрер дээр ким туржук турарынын, а ким ажал улаң бооп турарын то-дартып бажылаады ол-дур.

АКШ-тын Коммунист пар-тиянын кандидаттары дээр бажыларыче америк согуш-чурарын Компартиянын ула-ру-туучу чугаазынын түнел-де кийгырган.

Чилиниң Компартиязынын кыйгыры

БУЭНОС-АЙРЕС. (СЭТА). Бит-боттары билчир чорукту бажыларын болган Фели-пестин диктатуранын ханып дараалындап туртуу хоста-ар хуну чооктуларыне де-мократтык хөп кирген бүгү чиллилер Чилиниң Компар-тиязы кыйгырган.

Хосталганын, демократия-нын болган депшилерин ле-зуинаарын ала-биле бо чы-дын сентябрыда бүгү чуртуу силпикен демсидин земчө-

дир Пиночеттин баш-чурунунга дээр демсидин чаа-е-чаа-зынын дугайын херечиле-ди турар-дыр деп. Сантыга бо-лган чурттын өскө-дээ хоорай-ларынга коммунисттерин та-марып, непертерке хуласта-рында айткан.

Хунга улаң сентябрында демсидин, чаа «Конституция-нын» дулазы-биле фелистег баш-чурунун мөңгелдеп орадажы Пиночеттин план-нарына ойтур шалышкыны чили улау-тун бергени — бистин бажы-чурун күчүлүп ба-дыктап көргөскөн деп, комму-нисттер оналган демдегел.

Умачылар-биле мурунда «инквизитор турган кижилер баш чаа «Конституция» улаң бажылаан. Чижээ, Христ-ли-демократтык партиянын даргаан А. Сальватор Пино-четтин «Конституция» улаң бажыларыне кийгырган дээр дайын чурттан оң деп келгип чорудуу.

Чили улау-тун бергени — бистин бажы-чурун күчүлүп ба-дыктап көргөскөн деп, комму-нисттер оналган демдегел.

Умачылар-биле мурунда «инквизитор турган кижилер баш чаа «Конституция» улаң бажылаан. Чижээ, Христ-ли-демократтык партиянын даргаан А. Сальватор Пино-четтин «Конституция» улаң бажыларыне кийгырган дээр дайын чурттан оң деп келгип чорудуу.

Көдээниң амыдыралы

СИБИРЬНИҢ КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙЫНГА КАДРЛАР

Сибириниң көдээ ажыл-агыйында дээди болган ор-тумак эртемниң специалистер-нин саны сөөлүгү. 15 чылдык дүргүдүндө үш кагыс өскө-көн. Көдээ ажыл-агый профес-синаларын алдарын кө-дүрүр дээр хой чүдүлгелер ор-тумак школаларда кылды турар. Бойдуз эртемниң, био-логиянын, химиянын, а ол мын-ка бөдүтү математика-нын кичээлдерин чүгө көдээ-нин эвес, харын-дээ хоорай школаларын кичээлдерин илгелерге, фермаларга, лабо-раторияларга ховар эсэ-эртир турар. Иркутск област-школа доозуктарынын үш-түн бир кезин колхозтарга болган совхозтарга ажал-а-гы-биле артык каап турар. Бичаалааг специалистер ам-даа чедишпей турар.

Бөдөлгөсүн үш чыл хууса-лыг профессионал-техниктиг уучилер — кичээлдер ка-д-дарын белеткээрин чүгү-дө хевирлерин бирээди Бездик мергежили болган ортумак эртемни ол уучилерге аныктар чедип ап болур. Профессионал-техниктиг уучи-лерге 14 чыл четкен оолдар, Бизид уучилеринин өө-рө-нүкчелери күрүнүн долу халдырылганына кирер. Олар-нын чурттаар чери, азы-чем, илгк-хөв халыс болур. Оон аныла стипендияны бээр алыр.

Совхоз-техникумдар анык-тарын халдырышкан база че-лип алган. Нити ортумак болган тускай ортумак эр-темниң совхоз-техникумдар аныктарга берип турар. Ин-да сүргүлүр чүгө өө-рө-нүр эвес, харын-дээ боттарынында ажал төлөвүн база ал

дуржулга шкелеринге болган фермаларга ажылдаар алы-дыт. Чижээ, Иркутсктин совхоз-техникум агрономиянын, зоо-техниктерин, мал эскерткери белеткел турар. Шалдарга, фермаларда, нөгө эскерткери чамалыда черлеринде 950 ки-жи доктаамал ажылдап тур-ар. А муу студент прак-тиктиг кичээлдер кылдыр хү-дө оларга 3—4 шак дүргү-дө дулаажап турар. Часкы тарыланып азы күсүк дүжүт ажалдаанын үзгине сур-гуулар бүдүн хунуң дү-ргү-дө ажалдаар. А совхоз-техникумун тарылга шөү — 17 муу гектар сүргүлүлүгүндө ду-лаа стипендияны хемчүлү ортумак-биле 65 рубль. Ин-чаага сезонун ажылдарын үзгине олар стипендияны ал-дыр.

Л. ПЫНЬКО,
улаң депутаттарынын Ир-кутск область Советинин куускумун даргазынын орадажы.

Эфиопиянын революстур шеринин бир кезээ бо чылдын чамында Уордер хоорайнын (Харарге мөжү) чогулга Сомалиин боо-чепектиг халлашкынын 52 хүнүн иштиде ойтур шаап келген.

Могадисоуну чагырыкчылары ол агрессияны кылбаан бис деп ойталамышкан. Эфиопиянын ол районунга тулушкуну-нарын Барын Сомалини хостаарынын Фронтуну дээр бөлү-ктүн үлгелешкенин кылдыр көргүзөрүн орадажып турган. Бичаала-дээ үрей аттырган танкыларда болган куактыг транспорттарда сомали шеригин демдектер, шериг авто-машиналарын номерлер, өдүрткен солдаттарын болган офицерлерин документтери Эфиопияже Сомалини докта-маа аг-шерин халлашкыны кылган хөрлээр аржажок кыл-дыр бадматкаш турар.

ЧУРУКА: туттурган капраа Мухтар Мухаммед Адея ми-чаар өчөң: «Мен Сомалиге төртүтүнгөн, доктаамал сомали шеригге албан ээртирген мен. Чамдык кижилерин шыншамын турары-биле Уордер демсидеринге дайын үндүргөн Барын Сомалини хостаарынын Фронтуну кезектеринге кажан-дээ турбаан мен».

А. КРЫЛОВИЧНИН ФОТОУ.
СЭТА-нын фотохрониказы.

